

Artificium Deliciae m.

IN NOMINE JESU!

DISPUTATIO THEOLOGICA

Elenctica, XIV,

De

VIRTUTE SCRIPTURA-

RUM IN DISCERNEN-

DA RELIGIONE,

SEXTO CONTINUATA;

DEI OPT. MAX. AUXILIO,

UT ET

*Reverendae Fac. Theol. Consensu, in Regia & Florenti
Academia Aboënsi, publicè proponenda & examinanda,*

PRÆSIDÈ

DN. ENEVALDO SVENONIO,

Q. G. A. S. S. Theol. Doct. Prof. Pastore Ab.

& h. t. Fac. Th. Decano.

RESPONDENTE

ANDREA MERTHEN A. Aboënsi.

In Audit. Sup. & Max. ad diem 25. April.

Anno 1570¹⁷¹⁵ M. DC. LXXIII.

ABOÆ,

Impressa à PETRO HANSONIO, Acad. Typog.

*Amplissimo, Prudentissimis, Politissimis
& Spectatissimis VIRIS,*

- Dn. ANDREÆ ALBERTI GIERDNER,**
in Celeberrimâ Curiâ Metropolis STOCKHOLMENSIS,
CONSULI Æquissimo & meritissimo, Avunculo & Mecænati
suo ut propensissimo, ita perpetim submissè honorando.
- Dn. JOHANNI GOTOFRIDI ROSKAMP,**
Latissimi Districtus Aboënsis SECRETARIO perfideli
& expedito, Fautori singulari, officiosè colendo.
- Dn. JOHANNI OTTONI PEPER,** Illustriss.
Comitis Dn. LEONHARTI JOH. Wittenbergz /
in Rinnitto & Lomhoffi &c. Redituum Præfecto accu-
rato & fideli, Amico & fautori magno.
- Dn. GEORGIO ALBERTI GIERDNER,**
in Laudatissimâ Metropoli Holmensi Negotiato-
ri & Civi integerrimo; Avunculo suo quovis observan-
tiæ cultu prosequendo.
- Dn. JOHANNI A. Merthen/** in incluta Civitate
Aboënsi Mercatori impigerrimo, benefactori &
Fratri suo sincero cordis affectu amando.
- Dn. TORSTANO A. Merthen/** Dictæ Urbis
Civi perassiduo & OEnopolæ perquam Experto,
Fratri suo charissimo ac benefactori perpetim diligendo.
- Dn. CASTENIO Kröger/** Urbis ejusdem Mer-
catori Vigilantissimo, Amico sincerè colendo.

*Hanc Disputationem Theologicam grati affectus
& observantia Ergò dedicare decrevit,*

RESPONDENS.

Pergunt *Dureau* & *Melletus* ad postulatam

3. Annon confessiones utriusq; partis in corpore Harmonico jam olim, Ann. 1581. comprehensa mirificè conspirent. Et annon consensus Augustanae, Saxonica & Wirtembergensis, cum Reformatarum Ecclesiarum Confessionibus sufficientèr eluceat? Et si non, quid consideretur insuper?

Respondeo 1. Quomodo & an confessiones utriusq; partis seu nostræ cum adversariis conspirent, non est judicandum ex illâ Harmoniâ Confessionum Fidei, quæ Ecclesiarum Reformatarum, Gallicarum & Belgicarum nomine prodiit in lucem & impressâ extat Geneva in Galliâ apud Petrum Santandream An. M. D. LXXXI. quippè in quâ urbe ipse Calvinus jacet sepultus; sed ex collatione confessionum cum verbo Dei, admissio nostræ fidei elucidandæ causâ isto Ecclesiarum nostrarum symbolo, genuino Libro Christianæ concordia. R. II. Ut ex ungue Leonem agnoscamus, fiat brevis collatio articuli X. Aug. conf cum reliquis: a. Augustana Confessio hæc est, prior scilicet & genuina: De cænâ Domini docent, quòd corpus & sanguis Christi verè adsint & distribuuntur vescentibus in cænâ Domini: Et improbant secus docentes. B. Confessio Helvetica prior quæ extat pag. 113. sic sonat: Art. xxii. Sunt enim hæc res sanctæ venerandæq; utpote à summo sacerdote Christo institutæ & susceptæ, suo quo diximus modo res significatas exhibentes, testimonium rei gestæ præbentes, res tam arduas representantes, &c. quod mox sic declaratur in pag. seq. Sursum elevemus corda ad Dominum, intelligentes majora hic agi, nimirum non de pane edendo, aut bibendo vino, sed ipso Domino percipiendo, cum ob. donis suis per mentem fidelem. Et paulo post: Nunc autem sedet ad dextram patris in gloriâ cælesti: è quâ nunquam descendet, aut detrahetur in hunc terrenum periturumq; mundum. Confessio verò Helvetica posterior Cap. xxi. ait sic: Neq; nos credimus, corpus Christi manducari ore corporis corporalitèr,

E e

sed

sed spiritualiter, utiq; non corporali modo, sed spirituali per spiritum sanctum: quod sic mox declaratur. Corpus Christi in caelis est ad dexteram patris. Sursum ergo elevanda sunt corda & non descendenda in panem &c. γ. Confessio Basileensis Art. vi. talis extat pag. 116: Sicut Baptismo (in quo nobis ablutio à peccatis, quae tamen à solo patre, filio & Spiritu S. perficitur, per ministrum Ecclesiae offertur) vera aqua manet: Ita etiam in caena Domini (in qua nobis cum pane & vino Domini, verum corpus & verus sanguis Christi per ministrum ecclesiae praefiguratur & offertur) panis & vinum manet. quod sic mox declaratur. Spiritualis namq; cibus est, ideoq; fidei animam percipitur. Et in margine ad verba: presentem esse: Sacramentaliter nimirum & per memoratorem fidei quae hominis mentem ad caelos attollit, nec Christum secundum humanitatem à dextra Dei detrahit. Ead. pag. Non includimus naturale, verum & substantiale corpus Christi, ex pura virgine Mariam natum, pro nobis passum & quod in caelos ascendit, in Domini panem & potum. δ. Confessio Gallica, Art. xxxvi. ait: Quamvis nunc sit in caelis, ibidem etiam mansurus donec veniat mundum iudicaturus: credimus tamen eum arcanam & incomprehensibili spiritus sui virtute nos nutrire, & vivificare sui corporis & sanguinis substantiam

PER FIDEM APPREHENSA. ε. Confessio Anglicana Art. xii. haec est: Panem & vinum dicimus esse sacra & caelestia mysteria corporis & sanguinis Christi, & illis Christum ipsum, verum panem aeternae vitae, sic nobis presentem exhiberi, ut ejus corpus sanguinemq; per fidem verè sumamus. Et post nonnulla: Christum asserimus verè sese presentem exhibere in sacramentis suis: in baptismo ut eum induamus: In caena, ut eum fide & spiritu comedamus. Etsi enim Christi corpus dentibus & faucibus non attingimus, eum tamen fide, mente, spiritu tenemus & premimus. ζ. Confessio Belgica Art. xxxv. his verbis editur: Christus nutrit & sustentat vitam fidelium spiritualem, si comedatur, id est, applicetur & recipiatur spiritu

ritu per fidem. Ut autem panem hunc spirituales & cœlestem Christus vobis figuraret seu representaret, instituit panem & vinum terrenum & visibilem in corporis & sanguinis sui sacramentum. &c. &c. Has posteriores confessiones ab illâ primâ Augustanâ *dis. ἀπὸ πασῶν* discrepare nemo nisi ὀφθαλμῶν laborans, non videt: ut enim his nulla alia corporis & sanguinis Christi præsentia statuitur in S. cœna nisi figurativa, significativa, repræsentativa & spiritualis, quâ corpus & sanguis Christi non ore corporis, sed fidei percipiuntur, adeoq; sic nullus indignorum accipiat hoc sacramentum, sed solum qui credit, quod in omni prandio & cœnâ communi fieri potest & debet à quolibet bono Christiano homine: Ita desideratur ampliùs ut hæ omnes emendentur & ad primævæ illius confessionis Aug. veritatem corrigantur, prout in Apologiâ Aug. conf. declarata est his verbis: *Decimus articulus approbatus est, in quo confitemur nos sentire quod in cœnâ Domini, verè & substantialitèr adsint corpus & sanguis Christi, & vere exhibeantur cum illis rebus, quæ videntur panem & vino, his, qui sacramentum accipiunt. Cum enim Paulus dicat, panem esse participationem corporis Domini &c. sequeretur panem non esse participationem corporis, sed tantum spiritus Christi, si non adesset verè corpus Domini.* Conf. art. smalc. & catechif. min. B. Luth. ut taceam nunc articulos istos reliquos de Personâ Christi, Prædestinatione & Baptismo, &c.

Pergunt Dureus & Melletus ad Postulatum.

4. Annon Ecclesia Reformata (quas Calvinianas immeritò vocant) Confessionem Augustanam in ob. articulis, etiam in decimo, quantum ad rem ipsam, sanctè admittentes eopse scilicet sensu quo Melancthon ejus Scriptor illam intellexit, quæq; cum Lutheranis illius confessionis genuinæ sossie, unanimi Casaræ Majestatis omniumq; Ordinum imperij consensu, pacis Westphalicæ instrumento justè & prudenter sunt agnitæ & designatæ, omnes articulos necessitate Mediæ ad

salutem necessarios, eo ipso habere & retinere censenda sint? Et si non, quid insuper desideretur?

*Respondeo 1. Eodem jure quo nos illi Lutheranos, cujus tituli nos neq; pœnitet neq; pudet, eodem jure illos Calvinianos nuncupamus. Calvinus enim 1. scripsit librum contra Joachimum Westphalum concionatorem Lutheranum Hamburgensem, in quo propugnabat corpus Christi in cœlo inclusum & circumscriptum esse, per spiritum verò, ejus virtutem corporis & sanguinis, fidei in S. Cœnâ communicari, &c. vid. Dn. D. Luc. Osiand. cent. 16. pag. 78. 79. 2. Longè lateq; errores sacramentarios primùm subtiliùs à se interpolatos, disseminavit, & Imperatori scriptum obtulit de *Necessitate reformanda Ecclesia An. 1544.* 3. Scripsit literas ad Philippum Melanchtonem, quibus eundem in suam sententiam multis argumentis pertrahere conatus est, An. 1554. Scripsit quasdam institutiones Theologicas, quæ à Calvinianis summis vehuntur laudibus. *Par est igitur, dicente Athanasio orat. 5. contra Arianos, ut quorum pravam opinionem receperunt, eorum quoq; vocabula & titulos accipiant.* Ut igitur idololatræ in V. T. *Baalitæ* nuncupabantur; in N. T. Pseudodidascali, Pharisei, Saducei, Nicolaitæ &c. dicebantur; orthodoxi verò & veri Dei cultores in utroq; Test. Israelitæ dicebantur, &c. sic eodem jure hodie illi vocantur Papistæ, Sociniani, Ariani, Calviniani &c. Hi verò veri Evangelici & Lutherani.*

2. II. Non admittunt omnes articulos Aug. conf. adversarij Calviniani, quin damnantur in Anabaptistis in multis clausulis; articulum verò decimum nequaquam admittunt quantum ad rem ipsam, sed nucleum eximunt S. cœnæ, & mera nobis relinquunt putamina cassæ nucis, ut constet ex definitione editionis Philippicæ, quæ sic habet: *De cœnâ Domini docent, quòd cum pane & vno verè exhibeantur corpus & sanguis Christi,*

sti, *vescentibus in cœna Domini*. Philippum igitur Melanctonem quod attinet, fuit is primò quidem orthodoxus & fidelis B. Lutheri parastates, non solum contra Pontificios, sed & contrâ Sacramentarios. *a.* in Colloquio Marpurgensî An. 1529. *β.* Anno sequenti 1530. & quidem in ipsis Comitibus Augustanis masculè professus est sic adversus Zvinglianos articulum 10. de cœnâ Domini quemadmodum in Conf. invariata extat. Quam puritatem ut evidentius assereret eodem anno, Sacramentariis opposuit libellum, in quo de orthodoxâ sententiâ S. cœnæ collegit testimonia Patrum. An. subseq. 631. in Epist. ad Martinum Gorlitzium pastorem Brunsvicensem, suam mentem ibidem candidè aperuit. ubi inter alia sic scribit: *Ego mori malim, quam hoc affirmare, quod illi affirmant, Christi corpus non posse nisi in uno loco esse, &c.* Sub idem ferè tempus vel paulo ante, idem Philippus cum Brentio scripserunt ad Philippum Hassiæ Landgravium, demonstrantes firmissimis documentis, salvâ puritate Religionis, Zvinglianos in societatem & fraternitatem, minimè recipi posse. An. 31. Apologiam Aug. Confessionis in ipsis comitiis conscriptam consensu Lutheri & protestantium typis describi curavit. Post Annum verò 1535. magis magisq; proh dolor, à sinceritate doctrinæ Lutheranae deficere & cum Zvinglianis conspirare cœpit Philippus Mellanct. & de mutandâ puritate Aug. Conf. consilia agitare, quæ etiam An. 41. in actum perduxit, tam miserè adulterato ac depravato articulo decimo de cœnâ Domini, ut quisq; Sacramentariorum tutum sub isto Cothurno latibulum figere queat: dum nimirum duo hæc vocabula: **ADSINT ET DISTRIBUANTUR**, quin & totam illam clausulam *à la Zwingli*: **ET IMPROBANT SECUS DOCENTES**, quæ Sacramentariorum errori ex professo erat opposita, subdolè expunxit. Quam Philippi in-

constantiam & clandestinam cum Zvinglianis seu Sacramentariis collusionem gravissimè redarguebat B. Lutherus & publicè profitebatur, stylum se tam adversus ipsum quam reliquos Sacramentarios stricturum, quo effectum, ut postea, vivente Luthero, sententiam in corde latentem non tam liberè divulgavit: mortuo verò B. Luthero, liberius & loqui & scribere cœpit, ut manifestum sit ipsum postmodum, nullam aliam manducationem corporis & sanguinis Christi in S. cœnâ statuisse, quam spiritualementem, quæ sit solâ Fide. Et quidem hanc Sacramentariam sententiam in ipsas etiam CONFSSIONES SAXONICAS, nemine vel Theologorum vel Politicorum animadvertente, inserit. Tam enim speciosè confessio Saxonica, quæ Synodo Trident. erat offerenda An. 51. informabatur, ut virus illud Calvinisticum primo intuitu deprehendi non potuerit. conf. B. D. D. Hutt. Tract. de confessione Philippi; nec non comment. Aug. conf. Dn. D. Calovj, de Philippo orthodoxo & heterodoxo. Quibus adde Testimonium Dn. Alberti von Helbach Superintendentis in S. Monte Johannis, qui in sua *Facie verâ Aug. conf.* quamvis paulò mitius de Melanchtone iudicium ferre videtur, sic scripsit pag. 42. *Das ist war / das sich Philippus Melanchton in vielen dingen gar verdecktig gemacht / gegen den Zwinglern heimlich ein zeitlang vor D. Lutheri Todt / und darnach etwas öffentlicher / gar weich erzeigt / freundschaft mit ihnen gehalten / gegen den unsern aber mürrisch gewest und hart / die Augspurgisch Confession ihnen zu gut gelindert haben magh / auch in etlichen Schrifften gefehrliche reden gebraucht / und also viel ergernus gegeben / und vieler unruhe in der Kircken ein ursach worden ist / ob er aber gar und von herzen Zwinglisch worden / weis Gott allein recht.*

Resp.

R. III. Cujus Confessionis Aug. Sociæ sunt Ecclesiæ Reformatæ, ex his quæ jam declarata sunt evidentissimè constat, nimirum non primæ illius, invariata, genuinæ & intemerata, in quam nos juravimus; sed posterioris, à Melanchtone variata, corrupta, & adulterata. A Cæsare ergò & ordinibus imperij pacis Westphalicæ instrumento quod agnitæ & designatæ sint Ecclesiæ Reformatæ, esse sociæ Aug. Confessionis, ipsis si verum profiteantur non invidemus, in quantum unâ cum iis Transubstantiationem pontificiam, debellamus; quàm verò justè & prudenter sint agnitæ conf. *genuinæ* sociæ, ex jam adductis concludere potes. An itidem verò articulos necessitate medij ad salutem necessarios eo ipso habere & retinere censendæ sunt, scilicet illibatos, antea validissimis argumentis inficiatus sum? pag. 169. seqq.

Pergunt *Duræus* & *Melletus* ad Postulatum L:

5. *Annon ex eo, quod utraq; Pars Fratrum Bohemorum, Waldensium & Albigenfium confessiones ceu salutare agnoscat, de salutaris quoq; inter utramq; partem consensu benè inferatur?*

R. I. Posito, hoc postulatum verum esse quod ad prius membrum, nil aliud inde concluditur, quam quod utraq; pars consentiat in confessionibus quibusdam generalibus, sed quod propterea sit consensus in fundamento fidei, non sequitur, sed plus inferitur in conclusionem quam par est: Argumentum enim Duræi, tale est: *Quicumq; easdem confessiones ceu salutare agnoscunt, de salutaris quoq; inter utramq; partem consensu benè inferatur: Atqui utraq; pars Nostratum scilicet & Reformatorum Confessiones symbolorum Apostolici, Nicani & Athanasiani ceu salutare agnoscit & de salutaris quoq; inter utramq; partem consensu benè inferatur.* R. a. Concedendo totum argumentum, modo voces *Salutaris* notitia & *salutaris* consensus, suman-

sumantur pro eo quod defœcatum est ab omni veneno: nam medicamēto in se salutari potest subordinari à malo medico cicuta. *W. B.* Sin admittere nolit Duræus istam limitationē, sed vocab. *Salutare* accipere malit sine ambiguitate pro verè *salvisico*, tum argumentor per instantiam hunc in modum: *Quicumq; easdem confessiones ceu salutare agnoscunt, de salutari quoq; inter utramq; partem consensu benè infertur. Atqui utraq; pars, Pontificiorum scilicet & Calvinianorum, confessiones symbolorum, Apostolici, Nicani & Athanasiani, ceu salutare agnoscit. Ergò de salutari quoq; inter utramq; partem consensu benè infertur.* Respondēbit & fatebitur Duræus conclusionem esse absurdam: Ergò concedet vel Majorem, vel Minorem, esse falsam: non dicet Minorem. E. Major omnium iudicio falsa erit, quæ continetur in priori parte hujus postulati.

Respondeo II. Negando antecedens postulati, ut negemus consequens. Qualis enim erat *confessio Saxonica* à Philippo introducta videlicet subtilior, & ambidextera, talis est *confessio Bohemica*: ambæ in corpore isto Harmonico extant supra à Duræo allegato, videlicet sunt instar cothurni, utriq; parti faventis: Quocirca notandum probè est, quod quales sunt sectæ, tales sunt confessiones & vice versa; at *Fratres Bohemi, Waldenses & Albigenses* sunt Calviniani, Ergò eorum confessiones sunt paritèr Calvinianæ. Notissima enim esse oportet Calvinianorum varia Nomina: Appellatur enim vel ab autoribus vel dogmatibus jure 1. *Prædestinati*, quippè damnati olim in prædestinationis circa Ann. Christi 415. quod absolutum prædestinationis decretum propugnauerint. 2. *Berengariani*, à *Berengario*, qui circa Ann. Ch. 1000. docuit corpus Christi ita ad dexteram Patris sedere, ut inde devocari nequeat. 3. *Carolstadiani*, ab *Andrea Bodenstein Carolstadio*, qui primus Sacramentariam hæresin
in

in Ecclesiam in vexit, idq; tempore B. Lutheri nostri, 4. *Zwingliani*, ab *Hulderico Zwinglio*, Ministro Tigurino in Helvetiâ, quippè qui causam Carlstadij fecit suâ, ut videre est ex collat. Marp. 1529. præsertim verò peculiari confessione ejus Augustam missâ ad Comitiam An. Chr. 1530. 5. *Philippiste*, illi præsertim è Reformatis, qui cœteris videri volunt subtiliores, à Melächtone, non priore seu orthodoxo, sed posteriore illo, i. e. Heterodoxo & Apostatico. Conf. Hist. Aug. Conf. Chytræi. 6. *Waldenses* & *Albigenses* appellati sunt in Bohemiâ, à *Petro Waldo* & *Albiâ* Augustâ Helviorum denominati, docere incipientes circa An. Chr. 1170. Hi enim cum Waldensibus multa uno ore docuerunt, & quidem horribilia juxta *Micræl.* Hist. part. III. pag. 187. Confessio verò Fratrum Waldensium missa est Regi Hungariæ *Uladislao* An. Chr. 1504. Propter quam nomen *Waldensium* cœtibus suis tribuere ac Confessionibus præscribere Reformati non erubuerunt. 7. *Picardi*, ab aedificis *Petri Waldi* civis Lugdunensis in Galliâ, postea in Bohemiam transmigrantis, paritèr scilicet in Bohemiam accersitis. 8. *Taborite*, non à monte *Tabor*, in quo transfiguratus est Christus, sed nomine desumpto ab oppido *Tabor* 10. milliaribus bohemicis *Pragâ* distante. Unde orti sunt juxta nonnullos, 9. *Fratres Bohemi*, qui non tantùm in Bohemiâ & locis vicinis, sed & in *Poloniâ* sectantur Confessionem Bohemicam. 10. *Hussitas* sese profitentur Reformati, sed injusto titulo; quia neq; *B. Hussi* doctrinam per omnia sequuntur, sed in multis ab eadem discrepant, neq; ab *Hussitarum*, seu discipulorum *Hussi* sectis sese originem trahere agnoscunt. 11. *Hugonote*, appellari consuevere Reformati in Galliâ, à quodam *Hugone* ita dicti. 12. *Puritani*, appellati sunt Reformati in Angliâ, quod præ cœteris puram *Calvini* doctrinam sectantur. 13. *Geusij* in

Belgio, ceu *Mendici* dicti, propter libellum supplicem *Brederodi*, qui deprecatus est tyrannidem *Hispanicam*. 14. *GOMARISTAE*, à Francisco Gomaro Prof. Acad. Leid. & deinceps *Gröningensis*, qui se opposuit *Jacobo Arminio*, Unde *Arminiani dicti*, qui à Cæteris Reformatis in 5. Rel. capitibus, de absoluto prædest. decreto, particularitate Red. per mortem Christi, circa fervum hominis arbitrium, irresistibili gratiâ, & inamissibilitate fidei divortium fecere: Hi propter suam confessionem quam *REMONSTRANTIAM* nominârunt, dicti sunt *REMONSTRANTES*. Quibus contradicentes in Synodo *Dordracenâ* An. Chr. 1618. dicti sunt *CONTRAREMONSTRANTES*. 15. *SACRAMENTARIII* πρώτος dicti sunt propter errorem insignem de *Substantiâ Sanctæ Eucharistiæ*, cum eandem Reformati parte cœlesti *Corpore & sanguine Christi* detestando sacrilegio spolient. 16. *REFORMATI* omnium libentissimè salutari volunt; sed quam minimè huic titulo respondeant *DEFORMATI* illi, luculentè demonstratum est circa principium hujus controversiæ cum *Duræo*.

Ry. III. De Fratribus Bohemis quæstio est, non quales principio fuerant *Hussita*, veri scilicet *Joh. Hussi* discipuli; sed quales jam sunt per seculum & quod excurrit, disseminato hinc inde *Zvinglianismo*. sic enim D. D. *Calov*. de illis in prælim. de pers. Chr. ait: *Quamvis verò circa annum Christi 1575. forte Fratres Bohemi ad conformationem cum verâ confessione faciliores, quàm moderni in Calvinianis Academiis infecti, fuerint, ac confessionem Bohemicorum ordinum imp. Rudolpho oblatam ab orthodoxis, animitus sese amplecti testati; ut pro sociis Confessionis reciperentur efflictim flagitarint; suamq. tum confessionem quasi sepultam habuerint, ut libertate Religionis cum nostris indultu Cæsareo fruerentur, non receperunt tamen eosdem ordines orthodoxi in fidei*

in fidei communionem, quis potius confessione suâ germanicâ, omnes sacramentarios, veteres & novos, sese reprobare, nec cum illis in fide coalescere velle, testati sunt. vide & seqq.

Pergunt *Duraus* & *Melletus* ad Postulatum:

6. *Annon ex eo, quod Protestantes Ecclesia ex iisdem principiis veritatem catholicam adversus ejus hostes fideliter tuentur, iisdemq; planè armis eos impugnant; toto pectore disertè execrantur & refutant utrinq; hæreses, tum veteres Ebionitarum, Marcionitarum, Samosatensiorum, Arianorum, Maedonianorum, Pelagianorum, Nestorianorum, Etychianorum, &c. tum recentiores Mahumedanorum, Pontificiorum, Anabaptistarum, Schwenkfeldianorum, Socinianorum, Libertinorum, &c. Et ex iisdem principiis easdem conclusiones illis opponunt, annon, inquam, ex eo liquidò constet, quòd ille in principiis Christianismi & articulis fundamentalibus salutaritè consentiant? Etsi non sat liqueat, quid insuper desideretur?*

Respondeo 1. Per instantiam: Quicumq; ex iisdem principiis veritatem catholicam adversus ejus hostes fidelitèr tuentur, iisdemq; planè armis eos impugnant, toto pectore disertè execrantur & refutant utrinq; hæreses tum veteres Ebionitarum, Marcionitarum, Samosatensianorum, Arianorum, Macedonianorum, Nestorianorum, Etychianorum &c. tum recentiores Mahumedanorum, &c. illi, iudice *Duraus* & *Melletus*, in principiis Christianismi & Articulis fundamentalibus salutaritèr consentiunt. Atqui Pontificij & Calviniani ex iisdem principiis veritatem catholicam adversus ejus hostes fideliter tuentur &c. Ergò, in principiis Christianismi & Articulis fund. salutaritèr consentiunt.

Aut concedet *Duraus* cum socio totum argumentum, & sic redeunt Reformati ad vomitum pontificium; aut Conclusionem unâ mecum absurdam statuet, ergò falsa erit vel major vel minor propositio, si non utraq; ; at non Minor, quia de eadem utrinq; consentimus idq; longè verissimè.

Ergò falsa erit propositio Major, quæ, da veniam verbo, *ipsissimum* est postulatum tuum, *Durae*. Vides ergò non procedere, neq; valere consequentiam: Ex iisdem principiis disputare, contra tertium, scilicet Scripturis S. & fundamentaliter seu salutariter consentire in Fide & Religione: possunt n. etiam *Ariani* & *Pontificij* disputare ex scripturis contra *Judeos*, quamvis in fundamento non consentiant, & sic consequenter.

R. 11. Non semper disputare *Calvinianos* ex iisdem nobiscum principiis, E. g. Contra *Transubstantiationem* pontificiam nos disputamus ex verbis institutionis Christi, ex 1. Cor. 10. alijsq; claris scripturis. Calviniani verò ex cœcâ ratione humanâ, quia corpus Christi est inclusum cœlis, &c. ubi contradicunt scripturis, Matth. 28: 18. 20. *Mibi data est omnis potestas in cœlo & terrâ. Ego sum vobiscum omnibus diebus usq; ad consummationem seculi.* Unde argumentor: cui data est omnis potestas, is est ubiq; At non Christo Deo, quis enim prior dedit illi? Rom. 11: 35. Ergò Christo homini. Est igitur Christus omnipræsens etiam secundum humanam naturam: Et in S. cœnâ, peculiari & sacramentali modo.

Pergunt *Duraeus* & *Melletus* ad Postulatum.:

7. Annon Articulus justificationis hominis peccatoris comm Deo, sit articulus stantis & cadentis Ecclesiæ? Et annon salutariter utring, in confessionibus Ecclesiarum protestantium doceatur? Et si non, quid desideretur insuper?

R. 1. Aliud est salutariter docere, in aliquo articulo fidei, aliud salutariter credere: priori à Calviniano posito, non verò à nobis concessò, posterius ipsis negamus & probamus tali Syllogismo: *Quicumq; mortaliter peccant, salutariter non credunt. Atqui Calviniani fundamentales errores fovendo de Christo, Prædestinatione, Baptismo & Cœnâ Domini, mortaliter peccant, ut antea probatum dedi, pag. 585. Ergò, Calviniani salutariter non credunt.*

Resp. 11.

R. II. Negamus & illud prius: Nos enim docemus, non omnes *justificatos* esse *electos*, quippè possunt justificati etiam finalitèr excidere gratiâ Dei ac æternùm perire. Contra verò *Calviniani*, hæc pro reciprocis habent, *justificatos* & *Electos*, nostramq; doctrinam rejiciunt, quod verè credentes justificati ac Renati finalitèr excidere possint gratiâ & salute, & reipsâ quandoq; excidant, atq; æternum pereant. *Synod. Dordrac. c. 5. art. reject.*

Pergunt *Duraus* & *Mellectus* ad postulatum

8. *Annon maximè piorum ac eruditorum utriusq; partis principum ac gravissimorum Theologorum inde ab ipsius Reformationis tempore in hunc usq; diem tot tamq; præclara testimonia, scripta & ex sanctorum communione acta sufficiant, ad illum consensum evincendum? Et annon saltèm equè attentendi calculi affirmantium & absolventium, quàm negantium & condemnantium?*

Respondeo 1. Quo jure sunt salutandi *pj*, & ex sanctorum communione adversarij nostri, cauteriatam circumferentes conscientiam, quippè manifestè veritati cœlesti contradicentes, non video; Eruditos esse concedo, superciliosâ & plus quàm *Ipinosâ* mundi sapientiâ turgidos, qualibus abscondita esse mysteria cœlestia, sibi suâq; ecclesiæ gratulatur *Salvator noster*, & revelata *vntois* seu parvulis, *Matth. 11: 25.*

R. II. Argumentor itaq; rursum: *Scripta & acta eruditorum, principum & gravissimorum theologorum, arguunt salutarem consensum. Atqui scripta & acta magistrorum Pontificiorum & Calvinianorum, sunt scripta & acta eruditorum, principum & gravissimorum theologorum. Ergò, scripta & acta magistrorum Pontificiorum & Calvinianorum, arguunt salutarem consensum. Conclusio procul dubio Duræo absurda est, ergò vel Major vel Minor, non minor, quia nusquam apparet ratio dissimilis. Ergò falsa erit major, quæ ipsissimum postulatum Duræanum includit,*

R. II. Quæro, cur per eandem Regulam non æquè attendebantur calculi affirmantium & negantium inter veros & Pseudoprophetas in V. T. inter veros & Pseudoapostolos in Novo T. inter Catholicos tempore Arij, Nestorij, Eytychetis, Macedonij, &c. & Pseudocatholicos. &c.

R. III. Verbum DAMNARE, quod positum est circa finem primi articuli *Aug. Conf.* de unâ Dei essentiâ & tribus personis, *Damnant omnes hæreses contra hunc articulum exortas.* & in alijs nonnullis articulis, quos tamen *Calviniani* retinere se protestantur integros; *Sinistrè* interpretantur adversarij: dicunt enim scribuntq; cum Charitate pugnare, quòd in Symbolis nostris interitum adversariorum nostrorum expetamus. Verùm distinguimus inter 1. *Condemnationem Ecclesiasticã*, quæ nihil aliud est, quam legis tonitru adversus peccata primæ tabulæ Decalogi: Et *Civilem*, quæ prævaricatorem tradit Carnifici. 2. Inter homines adversariorum *simplices*, qui seduci possunt, & obstinatos *Doctores*, qui sæpè contra propriam conscientiam venenata dogmata propagant. 3. Inter *Condemnationem absolutam & limitatam*: Nos vero non *absolutè* condemnamus totas Ecclesias, sed quosdam illis addictos in veritatem cœlestem blasphemos, vel aliàs pertinacitè falsam doctrinam verbo contranitentem defendunt. 4. Inter *Condemnationem profectam ex affectu carnis, & animo emendâdi*. 5. Adde ex B. Dn. D. Hutteri concordia conc. quòd liber conc. nunquam pro normâ judiciariâ fidei fuit *Habitus*, sed testis tantùm officium sustinet, pag. 343. seqq.

Pergunt *Duraus & Melletus* ad postulatum:

9. *An dogmata illa inter Ecclesias protestantes controversa, circa personam Christi, S. cœnam, Prædestinationem, Gratia extensionem, & alia libro Concordiæ Bergensis contenta præcisè spectata sint Christianismi principia, & articuli ad salutē absolutè fundamentales? sive*

10. *An Controversiæ illa agitentur salvâ doctrina in illis ipsis articulis*

lis parte fundamentalis. An verò tanti sunt momenti (in ijs scilicet punctis, in quibus verus controversiæ cardo præcisè existit) ut fundamentum ipsum evertatur, atq; aded nulla spes veniæ, gratiæ ac gloriæ, communionisq; cum Christo, ijs Ecclesiis ac personis, à Dei misericordiâ affulgeat, quæ in h'c punctis controversis seorsim ab alijs sentiunt, etiãsi de fundamento fidelitèr & disertis verbis servato, aliùm proteferentur?

Respondeo I. ad postul. prius: Redolent adversarij, per phrasin: *Libri concordia Bergensis*, antiqvam calumniam, quasi is liber privatim in cœnobio Bergensi fuisset confectus, varias mutationes & auctorum invicem contradictiones perpeffus, ut criminatur *Hospinianus*, cum constet Sycophantarum hoc esse proprium, ut dum rem ipsam, quæ displicet, evertere non possunt, ad personarum convitia descendant. Verum est. 6. Theologos orthodoxos, istum librum ad nutum electoris Saxonix composuisse, & de maturando toto negotio in isto cœnobio convenisse, nimirum, qui fuere, B. Dn. D. *Jacobus Andrea*, B. D. *Andreas Musculus*, D. *Christophorus Cornerus*, B. D. *Nicolaus Selneccerus*, B. D. *Martinus Chemnitius*, & B. D. *David Chytraeus*. Sed huic libro postmodum subscripserunt proprijs manibus Tres Electores, *Ludovicus Palatinus Rbeni*, *Augustus dux Saxonix*, *Johannes Georgius, Marchio Brandeburgësis*; Duces 20. Comites 24. Barones 4. Senatus Rerumpublicarum 35. ut ex præfatione istius libri constat. Nec non 8000. Theologi. conf. B. Dn. D. *Leonharti Hutteri concord.* pag. 430. seqq. Item B. Dn. D. *Gotofredi Cundisii observ.* in *Hutt. cõp.* p. 59. Resp. II. Ad idem postul. de Christianismi principijs & articulis fundamentalibus & non talibus abundè responsum est prius pag. 559. seqq. ut mirum sit crambem toties recoctam apportari. Resp. III. Ad postul. posterius: An adversarii veniam, gratiam & gloriam à Dei misericordiâ sibi bonâ conscientiâ polliceri queant, quamdiu tales manent, ipsi viderint, cum longè manifestissimum sit *Hæreses* inter peccata mortalia referri, & homines è Regno Dei excludere, Gal. 5: 20. Protestantur ergò non tam adversus nostros, nostratiumq; judicia, quam ipsam *justitiam Dei*.

Pergunt

Pergunt Duræus & Melletus ad postulatam

ii. *An itaq; non solum Dubitatio, atq; (etiam absq; malitiâ) negatio, sed & pura ignorantia in punctis illis controversis præcisè spectatis ita sit fundamentalis, ut Christianum etiam simplicem & plebeum damnet, & Regno Dei excludat, licet utrinq; concessa & recepta fidei Christiana dogmata fidelitè recipiat, atq; in illa fide piè vivat, & moriatur in verâ penitentiâ, Christi redemptionem & meritum apprehendens pro suo solatio, & peccatorum suorû remissione; sive, An cuilibet Christiano è vulgo necessarium sit ad salutem scire determinationem eorum, de quibus Doctores in Scholis disputant?*

Respondeo I. De discrimine Negationis & Ignorantionis prius disputatum est ex Hunnio, Hulsemanno & alijs, id eoq; crambem illam non resorbemus.

R. II. De Plebejs autem sciendum est *α. in genere*, quòd iudice Spiritu S. eadem maneat seductores & seductos sententia, Esa. 9: 16. *qui dirigunt populum istum seductores sunt, & qui diriguntur (docentur) absorbentur. Si enim cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam cadunt. Matth. 15. Aut quorsum aliàs auditores jubentur sibi cavere à Pseudoprophetis, nisi pariter illis atq; his foret periculosum errare? β. In specie*, Aliud est esse seductos simpliciter; aliud v. dubitantes esse; hi enim si propius veræ quam falsæ opinioni sunt, quodammodo referri posse ad infirmos videntur, sc. quoad Theoriam, de quib; Paulus 1. Thef. 5: 14. *Infirmos sufferte. De illis α. una cum seductoribus pronunciamus quod scribit B. Dn. D. Hulsem. Resp ad Dur. Ep. p. 357; Tolerare non possumus tanquam fratres & concorporales ejusdem fidei quos Apostolus d. l. infirmorum loco & nomine non habuit, qui diversos atq; alios à Thessalonicensibus cætus, alia symbola, alia templa alia Altaria faciebant, sed qui in uno visibili cætu illius urbis, eadem sacra, eandem fidem colebant 1. Thef. 1: 1. Infirmum membrum corpori uni suog; inexistat oportet: Revulsam à corpore ubi fuerit, & membri nomen & infirmi perdidit. Recipite vos ad corpus; à quo temerè vosmet abscidistis, non tolerabimus tantum, sed cum bimus, demulcebimus, exosculabimur eos tanquam infirmos. Hæc ille.*

Cæterum

AD

Ingenio, doctrinâ & morum culturâ

Politissimum JUVENEM,

Dn. ANDREAM MERTHENIUM, Aboensem,

Amicum & commilitonem meum pedilectum.

Solus amor Christi veros conjungit amicos;

Perfidus est Christo, subdolanus ille mihi est.

Donec anhelantem pulmo tibi ventilat auram

MERTHEN, erit tibi laus, jova, decorq; simul:

Pacem qui docuit veram consistere in illo;

Nôsse Deum summum, post, coluisse pios.

L. Mq;

PRÆSES.

AD

Juvenem *Eruditione ac Virtute præstantissimum*,

Dn. ANDREAM MERTHEN Aboensem, de Con-

fessionibus Reformatorum, in S. Cænæ negotio, doctè ac

ingeniosè differentem, Amicum meum singulariter dilectum,

hoc ἐπιγραμμά ἀποσχεδιαζόμενος deproperavi:

Essè fide certâ nixum Christi, sequacem,

Id Confessores prodit & ornat opus.

At quibus est variâ fidei Confessio formâ

Edita, fallaci nomen id arte colunt.

Quisquis ob id fœdos errores arte notârit,

Hæc Confessorum σφάλματα tanta fugit.

Fallor, an ex vero nunc auguror? Enthea, MERTHEN/

Ingenij atq; animi vis micat inde tui.

Dum Confessores censes, Confessor habebis

Strenuus, & veræ Relligionis amans.

L. Mq;

PETRUS LAURBECCHIUS P. P.

DUM toties, *Mertzen* doctæ conamina mentis
Ingeniij; probas dona profunda tui,
Seu fueris *Sophias* inter *Themidosve* Cathedras,
Jure tibi *Pallas* præmia digna parat;
Nunc quia *Thejologum* cathedris salubria verbi
Sensa Dei repetis sedulitate pia,
Atq; doces sacræ convivia mystica cænæ,
Ut *Christi* augeat sanguine nixa fides.
Credo equidem tantis occurrere præmia curis,
Præmia, quæ *Christi* sanguine parta Dei.
Crede Dapes *Christi*, sacratæ & pocula mensæ
Ritè afferta solo, non nocitura polo:
Efficient olim epulis accumbere divum,
Inter cælestes, Angelicosq; choros.
Sic studis operam curasq; locasse necesse est
Actus ut cælum penset honore pius.
Jure igitur tantis conatibus optima quævis
Apprecor, utq; Deus ritè coronet opus!

Ita lubens meritoq; sed festinâ manu studiis
Dn. ANDRÆ *Mertzen* applaudere voluit

JOHANNES FLACHSENIUS.